

سبک‌شناسی امام‌زمان(عج) در تحقق عدالت اجتماعی در عصر ظهور

نسرین بیگدلی^۱

چکیده

اجرای عدالت، گرفتن حق مظلوم و مبارزه با ظالم، مستلزم درگیری با ظالمی است که اراده‌ای برای پرداختن حق مظلوم ندارد. آشنایی با چگونگی بسط عدالت در جامعه‌ی مهدوی و راه‌یابی عدالت در همه عرصه‌های زندگی اجتماعی بشر، اعم از اقتصادی، قضایی، سیاسی، ورزشی فرهنگی و ... می‌تواند نقشه‌ی راهی صحیح و راه‌گشا برای دولت زمینه‌ساز باشد. امام‌زمان(عج) کسی است که هدف ناتمام عدالت‌گستری پیامبران را تحقق میبخشد و با نابودی همه‌ی موانع عدالت، طعم شیرین عدالت را به کام همه‌ی انسانها میرساند. این پژوهش به شیوه کتابخانه‌ای اسنادی و با مطالعه کتاب، مقالات و سایر منابع اطلاعاتی انجام شده است.

کلید واژه: عدالت اجتماعی، عصر ظهور، امام‌زمان(عج)، عصر غیبت

^۱. دانش آموخته سطح ۲، حوزه علمیه معصومیه سلام الله علیها
۰۹۱۰۱۸۹۵۲۹۰

مقدمه

عدالت اجتماعی به معنای فراهم کردن زمینه های رشد و شکوفایی افراد در عرصه های مختلف حیات بشری است و نقش مؤثری در قوام و استحکام هر جامعه دارد. در زندگی اجتماعی ارتباطات در هم تنیده ی افراد جامعه، سبب می شود که گاهی به دلیل تضاد منافع حقوق برخی پایمال شود؛ دین به عنوان برنامه جامع زندگی بشری به دنبال از بین بردن اختلافات مذکور و اقامه ی عدالت اجتماعی است چنان که قرآن کریم رسالت تمامی انبیاء الهی را برپایی قسط، در میان مردم به شمار می آورد. تحقق واقعی و تجلی حقیقی عدالت مذکور بر اساس مستندات دینی مربوط به دوران حکومت حضرت است که در ابعاد مختلفی چون اقتصادی، قضائی، فرهنگی و ... به وقوع خواهد پیوست، لکن تحقق ظهور و برپائی حکومت عدل جهانی نیازمند فراهم نمودن برخی مقدمات و شکل گیری بسترهای مورد نیاز است که از مهمترین این مقدمات میتوان به تشکیل حکومت دینی عدالت محور به دست شیعیان در عصر غیبت اشاره کرد که میتواند به عنوان الگویی جذاب در مقابل دیدگان عدالت خواهان قرار گیرد و آنان را با عمق پیام و اهداف متعالی آرمان شهر مهدوی آشنا کند. لذا این پژوهش از این حیث ضروری است که سبک شناسی امام زمان (عج) را در تحقق عدالت اجتماعی در عصر ظهور را مورد بررسی قرار دهیم. درمورد موضوع پژوهش، تحقیق هایی صورت گرفته که به برخی از آن اشاره میکنیم:

قزی و قوامی پژوهشی تحت عنوان اصلاح و تغییر رفتارهای فردی و اجتماعی در عصر ظهور از منظر امامیه و اهل سنت انجام داده اند. نظر به اهمیت موضوع این مقاله به بررسی بعضی از مهم ترین

اقدامات در اصلاح تغییر رفتار فردی و اجتماعی می‌پردازد که مورد توجه حضرت مهدی (عج) در جامعه عصر ظهور است.

سلمانی پژوهشی تحت عنوان ترسیم سیمای عدالت مهدوی در عصر ظهور و ارائه مدل مفهومی انجام داده است. این مقاله بر اساس تحلیل محتوای احادیث و روایات معتبر مرتبط با عدالت در حکومت مهدوی در عصر ظهور تدوین شده است. در این پژوهش از بسامد فراوانی برای شمارش مقوله های فرعی و برای طبقه بندی مقوله های اصلی از روش تکوین استقرایی استفاده شد.

اسلامی نژاد پژوهشی تحت عنوان کاوشی در مدیریت عصر ظهور از منظر آیات و روایات انجام داده اند. در این مقاله سعی شده است به بررسی ابعاد مدیریت عصر ظهور و مظاهر آن در قرآن و روایات پرداخته شود. مدیریت در این معنا بسیار گسترده خواهد بود و با کمی تسامح، همه آثار «وجودی» و «شخصیتی» حضرت را در برخواهد گرفت اما مدیریت در معنای اصطلاحی به معنای سازماندهی هدایت و به کارگیری امکانات و نیروها براساس ارزشهایی معین برای رسیدن به هدفی مطلوب است مقصود از مدیریت حضرت در اینجا که برخاسته از تدبیر و فعل امام است، معنای اصطلاحی آن است. یافته ها نشان داد که حکومت امام مهدی (عجل الله فرجه) تأمین کننده اهداف همه انبیای بزرگ الهی است و به همین دلیل شاخصه های آن به اهمیت و بزرگی اهداف آن است.

۱- مفهوم شناسی

۱-۱ مفهوم واژه ظهور

واژه ظهور در لغت از ریشه «ظ ه ر» به معنای آشکار شدن چیزی که پنهان است، می باشد.^۱

واژه ظهور در اصطلاح به معنای نمایان شدن امام مهدی (عج) پس از غیبت کبری و قبل از قیام برپایی عدل و داد است.^۲ بر اساس این معنا، ظهور با قیام متفاوت است و در مرحله ای قبل از آن قرار دارد. در برخی روایات از واژه بعث [برانگیختن]^۳ و امر^۴ برای اشاره به ظهور استفاده شده است. کلمه ظهور بر مواردی چون آشکار شدن دولت حق^۵ آشکار شدن امر امامان معصوم، پیروزی امام زمان عج و حکومت آن حضرت^۶ نیز بکار رفته است.^۷

۱-۲ مفهوم واژه عصر غیبت

غیبت در لغت به معنی ناپدید شدن، دور شدن، غایب شدن است.^۸

عصر غیبت در اصطلاح یعنی دوران غایب بودن امام معصوم ع از انظار عموم. عصر غیبت بر دوران غیبت امام دوازدهم، حضرت حجه بن الحسن العسکری علیهما السلام اطلاق می شود.^۹

۲- مؤلفه های عدالت اجتماعی در سیره امام مهدی (عج)

حاکم عدل

در واقع پایداری حکومت منوط به عدل و دوری از ظلم است «الملک یبقی مع الکفر ولا یبقی مع الظلم»^۱ بحث در مورد عدالت در قرآن است.

امام موعود به عنوان رهبر معصوم جامعه ای بر پایه ی عدالتی بی همتا بر پا خواهند کرد. به طوری که روش ایشان بر طبق عدالت می باشد. توجه به مفاد بیعتی که آن حضرت، آغاز قیامشان از یاران خود میگیرند، ما را با سیره و روش عدالت ایشان در زمان ظهور آشنا می کند. کسانی که با او بیعت می کنند، پیمان می بندند اهل دشنام و کلمات رشت نباشند، به ظلم و ستم خونریزی نکنند، به آبروی کسی خدشه وارد نکنند، خوراکی هایی مانند گندم و جو انبار نکنند، به کم قانع باشند، بر اساس اصل امر به معروف و نهی از منکر، طرفدار پاکی و گریزان از بدی باشند، در راه خدا جهاد کنند. امام عج نیز تعهد می کنند از راه آنان بروند و لباسی همانند آنان بپوشند، مرکبی همچون مرکب آنان سوار شود، به کم راضی باشند، جهان را با یاری خداوند مملو از عدل کنند، خدا را چونان که شایسته است بپرستند، برای خود نگهبان اختیار نکنند.

کار گزار عدل گستر

امام مهدی (عج) به اهمیت این امر به خوبی واقف هستند و هدف ایشان آن است آرمانی ترین نظام عادلانه را در جهان ایجاد کنند و به مهره سازی رو آورند چراکه هر قدر آرمان مکتبی بالاتر باشد به

^۱ حائری، از معرفت دینی تا حکومت دینی، ص ۳۳۱

امام باقر(ع) در تفسیر این آیه فرمودند: «خداوند زمین را به وسیله ی مهدی زنده می کند تا در آن

عدالت ورزد و آن را با عدل حیات بخشد بعد از آن که با ظلم مرده باشد.»^۱

در فرهنگ مهدوی تمامی نیازمندی های فرهنگی و تربیتی بشر همچون عدل، علم، رشد معنوی،

توحید، آزادی، رفاه و آسایش، امنیت، سلامت، سعادت و هر چه برای تعالی بشر نیاز است، جریان

دارد. همچنین امام زمان با قدرت ولایی و تصرف در تکوین انسانها و با به کمال رساندن عقول

بشری، آنها را تربیت می کنند.

^۱ قندوزی، ینابیع الموده، ج ۳، ص ۲۵۲

نتیجه گیری

آنچه گذشت تصویری از دنیای زیبا و عدالت محور در عصر ظهور بود که درک چنین دورانی آرزوی همه ی انبیاء و اولیای الهی و هر انسان عدالت خواهی است. عدالت گرایی واقعی است که همه ی مردمان دنیا خواهان آن هستند و این آرمان حتی در میان دیگر ادیان و مکاتب بشری نیز به چشم میخورد؛ اسلام نیز که دین کامل و تأمین کننده ی سعادت دنیا و آخرت بشر است، بر عدالت اجتماعی تأکید فراوان دارد و هدف انبیای الهی را ایجاد قسط در جوامع بشری میخواند. آخرین حلقه ی زنجیره ی انبیاء و اولیای الهی یعنی حضرت مهدی نیز برقراری عدالت در سرتاسر گیتی را مهم ترین رسالت خود میداند و به هنگام ظهور با از بین بردن همه ی موانع و دشمنان عدالت به بسط عدالت در عرصه های گوناگون اجتماعی، مانند عرصه ی سیاست، قضاوت، اقتصاد، آموزش، فرهنگ، تربیت و... خواهد پرداخت.

از این رو دوران حکومت جهانی حضرت ولی عصر قطعاً شکوهمند ترین فصل تاریخ انسانیت است. در آن زمان نویدهای خداوند درباره جانشینی مومنان و وراثت شایستگان تحقق می پذیرد. به دلیل اینکه در دوران آخرالزمان مردم از دین و دینداری گریزان هستند بنابراین لاجرم امام معصوم بیشتر به مسائل مرتبط با عدالت اجتماعی، امور مالی و معیشتی توجه خواهند کرد که این مسائل مربوط به عدالت اجتماعی، امروزه اصلی ترین نیاز بشر می باشد و اجرای عدالت اجتماعی و برقراری عدل و داد در سراسر جهان از اقدامات اساسی حضرت صاحب الزمان می باشد.

منابع

*قرآن

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، کمال الدین و تمام ال نعمه، تهران: اسلامیه، چ دوم، ۱۳۹۵ ه ش
۲. ابن بابویه، محمد بن علی، علل الشرایع، قم کتاب فروشی داوری، چ اول: ۱۳۸۵ ه ش
۳. ابن طاووس، علی بن موسی، التشریف بالمنن فی التعریف بالفتن، قم: موسسه صاحب الامر، چ اول: ۱۴۱۶ ق.
۴. اسلامی نژاد، محمد، کاوشی در مدیریت عصر ظهور از منظر آیات و روایات. کنگره بین المللی علوم اسلامی، علوم انسانی، ۱۳۹۶ ه ش.
۵. برازش، علی رضا، تفسیر اهل بیت مترجم سیدرسول بهشتی نژاد و هابیل، جوانی تهران: انتشارات امیرکبیر، ج دوم ۱۳۹۴ ش.
۶. جمعی از نویسندگان، موسسه معارف اسلامی، معجم احادیث الامام المهدی، ناشر مسجد مقدس جمکران قم
۷. حائری، علی صفائی، از معرفت دینی تا حکومت دینی، انتشارات لیلہ القدر، ۱۳۸۶ ه ش
۸. حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، نشر دار الکتب اسلامیه تهران، ۱۳۸۰ ه ش
۹. حلی، حسن بن سلیمان، مختصر البصائر، قم: مؤسسه ال نشر الاسلامی، چ اول ۱۴۲۱ ق.

۱۰. حیدری نیک، مجید. نگاهی دوباره به انتظار (۱). انتظار موعود، ۱۳۸۰ ه ش، شماره ۱
۱۱. خوئی، سید ابوالقاسم، معجم رجال الحديث، ناشر دار الثقافه الاسلاميه قم
۱۲. دخیل، علی محمد علی، الامام المهدی فی کلمات الأعلام من السنه، نشر مشعر تهران ۱۴۲۹ ه ق
۱۳. سلمانی، محسن، ترسیم سیمای عدالت مهدوی در عصر ظهور و ارائه مدل مفهومی. مشرق موعود، ۱۳۹۷ ه ش، شماره ۱۲
۱۴. صدوق، محمد بن علی بن حسین بن موسی بابویه قمی، علل الشرایع، ناشر مکتبه الداوری قم
۱۵. طاؤوس، ابو القاسم علی ابن موسی، الملاحم والفتن، ترجمه محمد جواد نجفی، انتشارات اسلامیه تهران ۱۳۸۱ ه ش
۱۶. عیاشی، ابو نصر محمد بن مسعود بن محمد بن عیاش، تفسیر عیاشی، ناشر مکتبه العلمیه الاسلامیه تهران
۱۷. قزی، رضا؛ قوامی، سید صمصام الدین، اصلاح و تغییر رفتارهای فردی و اجتماعی در عصر ظهور از منظر امامیه و اهل سنت، مشرق موعود سال دوازدهم، ۱۳۹۷ ه ش، شماره ۴۸
۱۸. قمی، علی ابن ابراهیم، تفسیر قمی، محل نشر مؤسسه اعلمی بیروت، ۱۴۱۲ ق
۱۹. قندوزی، سلیمان بن ابراهیم، ینابیع الموده لذوی القربی، قم: منظمه الاوقاف والشؤون الخیریة، چ دوم: ۱۴۲۲ ق.

۲۰. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران: دارالکتب الإسلامیه، چ چهارم: ۱۴۰۷ ق.
۲۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، نشر دار الکتب الاسلامیه، تهران
۲۲. مکارم شیرازی، ناصر، ماهیت دجال، پایگاه اطلاع رسانی آیت الله مکارم شیرازی،
www.khamenei.ir. ۱۳/۶/۱۴۰۰
۲۳. نعمانی، ابو عبد الله محمد بن ابراهیم، الغیبه، چاپ مکتب الصدوق تهران، ۱۳۷۹ ق